

Informații generale și rezultatele Grupului de lucru parlamentar privind Găgăuzia

2015–2022

Informații generale:

- ✓ **Grupul de lucru parlamentar privind Găgăuzia a fost fondat** prin hotărârea președintelui Parlamentului nr. 206 din 20.11.2015¹ și în temeiul Hotărârii Adunării Populare nr. 270 -X1X/Y din 11 martie 2014².
- ✓ **Grupul constă dintr-un număr egal de deputați din Parlamentul Republicii Moldova** (reprezentanți ai tuturor fracțiunilor parlamentare) și din **Adunarea Populară a Găgăuziei**. Compoziția Grupului este aprobată prin hotărârea președintelui Parlamentului Republicii Moldova și a președintelui Adunării Populare a Găgăuziei. Ambele părți desemnează câte un copreședinte al Grupului de lucru. La momentul înființării Grupului de lucru, fiecare parte delegă câte cinci reprezentanți, în componența Grupului, iar începând cu anul 2017 – câte șapte reprezentanți.
- ✓ Pentru eficientizarea activității GLP a fost aprobat un **regulament**³, care stabilește ordinea de funcționare a GLP.

✓ **Sarcinile principale ale GLP**, în conformitate cu prevederile Hotărârii nr. 206 din 20.11.2015, sunt:

- Instituirea dialogului continuu dintre Parlamentul Republicii Moldova și Adunarea Populară a Găgăuziei în vederea asigurării, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității UTA Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova;
- Analiza corespunderii prevederilor Legii nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri) cu prevederile Constituției Republicii Moldova și prezentarea propunerilor privind amendamentele necesare care ar exclude eventualele contradicții;
- Elaborarea planului de acțiuni pentru asigurarea funcționalității statutului special al UTA Găgăuzia și a legislației Republicii Moldova în conformitate cu prevederile constituționale și cu Legea nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994 privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri);
- Consolidarea legislației naționale în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia și delimitarea competențelor organelor centrale și celor ale Autonomiei prin analiza legislației naționale și a celei din Autonomie și formularea proiectelor de modificare și completare a acestora;
- Formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea cooperării dintre autoritățile centrale și UTA Găgăuzia în conformitate cu bunele practici europene;
- Crearea unui mecanism permanent de consultări pentru prevenirea și soluționarea neclarităților posibile dintre autoritățile centrale și UTA Găgăuzia.

¹ Hotărârea Nr. 206 din 20.11.2015 „Cu privire la crearea Grupului de lucru pentru asigurarea, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității unității teritoriale autonome Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia” <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=362131&lang=1>

² Hotărârea Adunării Populare a Găgăuziei nr. 270 -X1X/Y din 11.03.2014 „Privind crearea unei Comisii speciale a deputaților Adunării Populare a Găgăuziei pentru colaborarea cu deputații din Parlamentul Republicii Moldova pentru aducerea legislației Republicii Moldova în concordanță cu Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri)”

³ Regulamentul de activitate a Grupului de lucru pentru asigurarea, în cadrul normelor constituționale, a funcționalității unității teritoriale autonome Găgăuzia și a prevederilor legislative ale Republicii Moldova în raport cu statutul special al UTA Găgăuzia

Principalele rezultate ale activității GLP

- ✓ Grupul adoptat circa **60 de decizii comune**.
- ✓ Au fost desfășurate **51 de ședințe informale** și **25 de ședințe formale**.
- ✓ La inițiativa GLP a fost efectuată **analiza legislației în domeniul culturii, sănătății, economiei și a protecției mediului** atât la nivel național cât și regional cu scopul identificării lacunelor legislative, precum și determinarea actelor normative care necesită a fi modificate. Au fost analizate **mai mult de 600 de legi** și elaborate modificări legislative pentru îmbunătățirea prevederilor legislative în aceste domenii pentru UTA Găgăuzia acestea fiind aduse în concordanță cu cadrul legislativ aferent din domeniile cultură, sănătate, economie și protecție a mediului. În rezultat au fost elaborate circa **30 de proiecte de legi**, 4 dintre care au fost aprobate în Parlament cu modificările corespunzătoare pentru o mai bună reflectare a competențelor UTA Găgăuzia (Legea privind bibliotecile; Legea privind muzeele; Legea privind mormintele militare și monumentele comemorative de război; Legea privind monumentele publice).
- ✓ Pe platforma GLP au examinate și propuse modificări la Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova; Legea privind descentralizarea administrativă și Legea privind administrația publică locală, care prevăd un nivel administrativ special pentru UTA Găgăuzia și atribuie un **nivel special autorităților publice din autonomie** (Adunarea Populară, Bașcanul și Comitetul Executiv UTA). Aceste modificări au fost votate de Parlamentul Republicii Moldova în 2020. De asemenea, Parlamentul a votat în prima lectură modificări la Legea privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz-Yeri).
- ✓ La recomandarea GLP, Adunarea Populară a Găgăuziei a propus elaborarea unui **mecanism de monitorizare a proiectelor legislative**, examinate în Parlamentul Republicii Moldova.
- ✓ În cadrul Grupului de lucru au fost elaborate inițiativele privind crearea unui pachet de modificări a legislației naționale și regionale, pentru crearea unui **mecanism de consultare reciprocă** (consultări simetrice). Inițiativa respectivă urmărește solicitarea unei hotărâri a Adunării Populare a Găgăuziei în cazul examinării proiectelor de modificare a legislației naționale care vizează UTA Găgăuzia. Modificări similare sunt propuse pentru îmbunătățirea cadrului legislativ al UTA Găgăuzia în legătură cu cerințele de consultare a actelor legislative locale cu autoritățile oficiale de la Chișinău. Acest rezultat a fost reflectat în raportul Comisiei Europene privind progresele înregistrate de Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană. Raportul a fost publicat la 8 noiembrie 2023.
- ✓ Inițiativa GLP privind **deschiderea Agenției pentru dezvoltare regională** a făcut posibil includerea Găgăuziei în harta proiectelor de dezvoltare regională. În rezultat, începând cu 1 ianuarie 2017 din sursele bugetului de stat au fost implementate proiecte de infrastructură importante. Printre elementele cheie ale acestora se numără – creșterea atractivității turistice a regiunii datorită reconstrucției drumului „Ferafontievca – Avdarma – Chiriet-Lunga” în valoare totală de 29 964,9 mii lei; complexul de măsuri pentru creșterea eficienței energetice a Centrului de Sănătate din mun. Comrat, în valoare de 11 950,6 mii lei; amenajarea teritoriului și racordarea la rețelele de utilități publice a Parcului Industrial din Comrat, în valoare de 30 010,3 mii lei.

✓ În baza planului de acțiuni al GLP privind aspectele social-economice prioritare, în cadrul unei ședințe organizate pe teritoriul Găgăuziei, Guvernul Republicii Moldova a aprobat **Planul de acțiuni privind dezvoltarea socio-economică a Găgăuziei pentru anii 2016-2019**. Au fost obținute progrese în următoarele domenii:

- **Modificarea cadrului legislativ cu privire la distribuirea surselor financiare prevăzute în fondurile naționale** - distribuirea anuală a surselor din cadrul Fondului Rutier pentru reparația drumurilor în UTA Găgăuzia, după principiul proporționalității.
- **Implementarea Programului de stat de învățare a limbii române** - deschiderea în cadrul instituțiilor de învățământ preșcolar a grupelor cu predare simultană în limbile găgăuză și română.
- **Dezvoltarea domeniului educației în UTA Găgăuzia** - asigurarea UTA Găgăuzia, la necesitate, cu mijloace de transport pentru instituțiile de învățământ preuniversitar; finalizarea construcției și darea în exploatare a grădiniței de copii în satul Cișmicioi, finanțată cu sprijinul președintelui Turkmenistanului și asigurarea construcției drumului de acces către grădinița respectivă.
- **Dezvoltarea domeniului medical în UTA Găgăuzia** - identificarea surselor de finanțare pentru dotarea cu echipament și mobilier a complexului chirurgical al spitalului raional Comrat.
- **Dezvoltarea domeniului cultură și sport în UTA Găgăuzia** - construcția Casei de creație regionale în municipiul Comrat.
- **Dezvoltarea și reabilitarea sectorului infrastructură și mediu în UTA Găgăuzia** - construcția rețelei de aprovizionare cu apă în localitatea Chiriet-Lunga; construcția colectorului de canalizare în municipiul Comrat; construcția unei instalații de epurare a apelor uzate prin biocurățare în cadrul grădiniței-gimnaziu din localitatea Ferapontievca; realizarea analizei tehnico-economice pe poligonul de pesticide din localitatea Cișmicioi cu scopul determinării calității și a naturii reziduurilor stocate acolo și formularea unor recomandări privind lichidarea acestora și administrarea ulterioară a acestui obiectiv.
- **Elaborarea și implementarea Strategiei de dezvoltare regională a UTA Găgăuzia** - elaborarea Strategiei de dezvoltare regională a UTA Găgăuzia; aprobarea prin Hotărâre de Guvern a unui document de program unic pentru anii 2017-2020; realizarea proiectelor: construcția sistemului de canalizare în comuna Svetlîi, raionul Comrat; optimizarea sistemului de gestionare a deșeurilor solide în raionul Vulcănești; dezvoltarea infrastructurii și a căilor de acces la incubatorul de afaceri din orașul Ciadîr-Lunga; amenajarea teritoriului și conectarea la rețelele de utilități publice și la căile de acces a parcului industrial din municipiul Comrat; îmbunătățirea eficienței energetice a sediului Centrului de sănătate din municipiul Comrat; reconstrucția drumului Ferapontievca – Avdarma.
- **Elaborarea actelor fundamentale privind dezvoltarea turismului în UTA Găgăuzia** - elaborarea și aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului în UTA Găgăuzia.
- **Managementul proprietăților publice** - inițierea procesului de construcție a liniei de transmisie electrică de tensiune înaltă, 330/400 KW Vulcănești-Chișinău pe teritoriul UTA Găgăuzia, care trece prin Comrat, aflându-se la balanța Î.S. „Moldelectrica”.

Informații generale și rezultatele Grupului de lucru parlamentar privind Găgăuzia

- ✓ Datorită inițiativei și recomandărilor GLP a fost adoptată **o nouă formulă de calcul a distribuției resurselor din cadrul Fondului național rutier**. Respectiv, a început a fi luat în considerare principiul proporționalității lungimii drumurilor locale din UTA Găgăuzia în comparație cu indicatorii generali pentru Republica Moldova. Anual în UTA Găgăuzia au început a fi asigurate investiții din bugetul de stat al Republicii Moldova. Inițiativa respectivă are un caracter general național, dat fiind faptul că începând cu 1 ianuarie 2017, în urma aplicării noii formule privind finanțările din Fondul Rutier au beneficiat toate autoritățile publice locale din Republica Moldova. Modificările legislative au permis UTA Găgăuzia să atragă din bugetul de stat în perioada 2017-2022 circa 239 717,1 mii lei.
- ✓ La inițiativa GLP, în contextul asigurării **transparenței distribuției fondurilor publice** a fost inclusă guvernatorul Găgăuziei (Bașcanul) în componența administrațiilor fondurilor: **Fondul Rutier și Fondul pentru dezvoltare regională**.

- ✓ În contextul procesului de clarificare a competențelor în anumite domenii (educație, cultură, turism), cu sprijinul din partea experților internaționali, autoritățile din cadrul Autonomiei au organizat **procesul de elaborare de politici publice** cu o participare multilaterală prin consultări cuprinzătoare a tuturor actorilor interesați, în rezultatul cărora autoritățile Autonomiei au elaborat trei programe strategice:

- Programul strategic de dezvoltare a domeniului educației în UTA Găgăuzia (2022-2030)

- Programul strategic de dezvoltare a domeniului culturii în UTA Găgăuzia (2022-2030)

- Programul strategic de dezvoltare a domeniului turismului în UTA Găgăuzia (2021-2025)

Aceste documente reflectă viziunea Autonomiei privind dezvoltarea strategică a sectoarelor educație, cultură și turism, ceea ce va servi ca bază pentru procesul ulterior de clarificare a competențelor.

- ✓ Studiul **„Analiza aranjamentelor și relațiilor instituționale dintre autoritățile centrale și Autonomia Găgăuză”** a fost elaborat la solicitarea GLP și reprezintă o analiză a procedurilor și mecanismelor instituționale dintre centru și autonomie. Raportul prezintă un șir de recomandări cheie privind inovarea și îmbunătățirea mecanismelor dintre centru și autonomie, în legătură cu reprezentarea autonomiei la nivel central, coordonare reciprocă și soluționarea disputelor dintre autoritățile centrale și cele ale Autonomiei. Recomandările vizează atât autoritățile centrale cât și acelea din Autonomie, raportul fiind un document complex care poate fi util inclusiv pentru societatea civilă și administrația de stat pentru o mai bună înțelegere a Autonomiei și a poziției acesteia în cadrul sistemului politic din Republica Moldova.

Acest material informativ a fost elaborat în cadrul proiectului „Susținerea dialogului instituționalizat și sustenabil privind Autonomia Găgăuzia”, implementat de CMI – Fundația pentru pace Martti Ahtisaari și finanțat de Suedia. Opiniile exprimate în material aparțin autorilor și nu reprezintă pozițiile CMI sau ale Suediei.